

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-10>

УДК 005.932:334.716

Теплюк Марія Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6823-336X>**Дмитренко Анастасія Володимирівна**

студентка,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9783-8243>**Mariia Tepliuk, Anastasiia Dmytrenko**

Kyiv National Economic University named after Vadym Getman, Ukraine

**ЕНТРОПІЙНІ АСПЕКТИ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ
НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВА****ENTROPIC ASPECTS AND SUBSTITUTION
OF DIRECTIONS FOR ENSURING SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE**

Анотація. У статті комплексно досліджено теоретико-методичні засади забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах сучасних ентропійних викликів. Проаналізовано еволюцію концепції сталого розвитку на основі міжнародних документів, таких як Всесвітня стратегія охорони природи, Доповідь Брундтланд, Декларація Ріо-де-Жанейро, Порядок денний на XXI століття та Цілі сталого розвитку ООН. Визначено сутність сталого розвитку як безперервного процесу гармонізації економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємств з метою забезпечення довгострокової ефективності та відповідальності перед суспільством. Розглянуто основні наукові підходи до розуміння сталого розвитку підприємства: триєдину концепцію (економічний, екологічний та соціальний компоненти), управлінський, процесний та інноваційний підходи. Показано, що сталий розвиток підприємства вимагає впровадження ефективних управлінських рішень, спрямованих на підтримку балансу між прибутковістю, екологічною відповідальністю та соціальним прогресом. Особливу увагу приділено методичним засадам формування механізму забезпечення сталого розвитку підприємств.

Ключові слова: сталий розвиток, ентропія, підприємство, механізм управління, стратегічне планування, економічна стабільність, екологічне управління, соціальна відповідальність, інновації, моніторинг.

Summary. The article comprehensively studies the theoretical and methodological foundations of ensuring sustainable development of an enterprise in the context of modern entropy challenges. The evolution of the concept of sustainable development on the basis of international documents such as the World Conservation Strategy, the Brundtland Report, the Rio Declaration, Agenda 21 and the UN Sustainable Development Goals is analyzed. The essence of sustainable development is defined as a continuous process of harmonization of economic, social and environmental aspects of enterprises' activities in order to ensure long-term efficiency and responsibility to society. The main scientific approaches to understanding the sustainable development of enterprise are considered: a triune concept (economic, environmental and social components), managerial, process and innovative approaches. It is shown that sustainable development of an enterprise requires the implementation of effective management decisions aimed at maintaining a balance between profitability, environmental responsibility and social progress. Particular attention is paid to the methodological principles of forming a mechanism for ensuring sustainable development of enterprises. The key concepts and models are characterized, in particular, theories of economic growth, modernization, innovation and resource potential management, and socio-ecological economics. The components of the organizational and economic mechanism of sustainable development are defined: strategic planning, economic stability, environmental management, social responsibility, innovation and technological development, monitoring and reporting. The author considers the interaction of these elements in the context of an integrated approach to enterprise management. The article proposes a structural construction of the sustainable development mechanism, which includes the stages of diagnostics, mission definition, development of development scenarios, modeling, selection of incentive tools and efficiency control. The importance of applying a systematic, adaptive

and innovation-oriented approach in the process of managing the development of an enterprise is emphasized. It is substantiated that the implementation of a set of sustainable development measures contributes to increasing the competitiveness of enterprise, ensuring economic sustainability, strengthening reputation and compliance with global trends in sustainable development. It is concluded that the implementation of an integrated approach to sustainable development will help to increase the efficiency of the enterprise, its market stability and long-term profitability. The results of the study can be used in the practical activities of enterprises seeking to strengthen their positions in the new economy focused on innovation and environmental safety.

Keywords: sustainable development, entropy, enterprise, management mechanism, strategic planning, economic stability, environmental management, social responsibility, innovation, monitoring.

Постановка проблеми. Сучасні виклики глобалізації, зміни в екологічній, соціальній та економічній сферах, а також руйнівний вплив військових конфліктів змушують суб'єктів господарювання адаптуватися до нових умов функціонування. У час, коли ресурси стають дедалі обмеженішими, а екологічні ризики зростають, компанії мають інтегрувати принципи та механізми сталого розвитку у свою діяльність, щоб забезпечити довгострокову стабільність і конкурентоспроможність. Крім того, суспільство та ринки все більше зосереджуються на соціальній відповідальності, екологічності виробництва та раціональному використанні ресурсів, що створює додаткові вимоги до підприємств. У цьому контексті дослідження концепції сталого розвитку, його механізмів, шляхів і інструментів реалізації набуває особливої важливості для збереження конкурентних переваг, підвищення ефективності діяльності та адаптації до нової економіки, орієнтованої на інновації та екологічну безпеку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками питання забезпечення сталого розвитку підприємств є ключовим напрямом сучасних економічних досліджень, особливо в умовах турбулентного середовища, цифрової трансформації та наростаючих ентропійних процесів. Указ Президента України № 5/2015 заклав стратегічні орієнтири для країни у напрямі сталого розвитку в рамках «Стратегії сталого розвитку Україна – 2020», що визначає основні національні пріоритети в соціально-економічній, екологічній та інституційній площинах [1]. Подальший розвиток нормативної бази було продовжено Указом № 722/2019, яким встановлено Цілі сталого розвитку до 2030 року, узгоджені з Глобальними Цілями ООН [3]. Фундаментальні та концептуальні аспекти сталого розвитку підприємств детально розглянуто в роботі Чмута О.О. [2], де проаналізовано базові положення та механізми впровадження сталого розвитку на рівні мікро-економіки. Схожий акцент зроблено в роботі Огієнка А., де досліджено бар'єри та перспективи сталого розвитку підприємства в сучасному контексті, зокрема в умовах нестабільності та високої складності економічного середовища [4].

Теоретико-методологічний апарат сталого розвитку обґрунтовується у дослідженнях Степаненко Т.О. [5] та Васильчук І.П. [6], де зокрема

акцент зроблено на оціночних підходах до ефективності підприємств у контексті довгострокового розвитку. Важливим доповненням є робота Бурди А.І. [7], в якій розкрито методичні підходи до оцінювання потенціалу сталого розвитку промислових підприємств, що має безпосереднє відношення до кількісного виміру ентропійних процесів у системі підприємства. У дослідженні Плахотніка О.О. та Чернявської І.М. [8] представлено механізми забезпечення сталого розвитку на рівні промисловості України, зокрема з урахуванням геополітичної нестабільності, що актуалізує потребу в побудові стійких і адаптивних систем управління. Додатково, Гречко А. та Очеретяна О. [9] здійснили систематизацію наукових підходів до трактування сутності поняття «сталий розвиток підприємства», що дозволяє інтегрувати сучасне розуміння цієї категорії з концепцією ентропійного розвитку. Особливої уваги заслуговує праця Теплюк М., Фоменко Б. [10], в якій розглянуто взаємозв'язок між бізнес-релокацією, антихрупкістю, цифровою трансформацією та сталим розвитком, у контексті глобальних викликів. Автори акцентують увагу на ентропійних процесах як детермінантах стратегічної адаптації підприємств, що є важливою методологічною основою для розробки напрямів сталого розвитку в умовах невизначеності.

Таким чином, проведений аналіз літературних джерел свідчить про зростаючу увагу науковців до міждисциплінарного підходу у дослідженні сталого розвитку підприємств. Поєднання категорій ентропії, стійкості, адаптивності та цифрових трансформацій відкриває нові горизонти для наукового обґрунтування стратегій забезпечення сталого функціонування підприємств в умовах нестабільності та змін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг теоретичних і практичних досліджень у сфері сталого розвитку підприємств, ряд важливих аспектів залишається недостатньо опрацьованим. Публікації, присвячені впровадженню практик сталого розвитку на конкретних українських підприємствах, майже не зустрічаються серед загального масиву наукових і публіцистичних матеріалів з цієї тематики. Фактори стримують ефективне впровадження принципів сталого розвитку в діяльність українських підприємств та

потребують більшої уваги з боку держави, бізнесу та наукової спільноти. Отже, подальше вивчення зазначених аспектів є необхідною умовою удосконалення теоретико-методичних засад і практичних інструментів забезпечення сталого розвитку підприємств у сучасних умовах.

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних та практичних аспектів сталого розвитку підприємств, зокрема у визначенні основних складових механізму управління сталим розвитком, а також виявленні невирішених частин проблеми та наданні рекомендацій щодо їх усунення. Робота спрямована на розробку концептуальних підходів і методичних засад для ефективного забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах змінного економічного, екологічного та соціального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останніми роками особливого значення набуває концепція сталого розвитку як для глобальної економіки, так і для національних господарських систем. Досягнення цілей сталого розвитку є завданням не лише органів державної та місцевої влади, а й потребує тісної співпраці з підприємницьким сектором для досягнення синергетичного ефекту. Саме тому впровадження заходів, спрямованих на реалізацію принципів сталого розвитку, поступово стає одним із ключових пріоритетів підприємств та визначальним фактором у прийнятті стратегічних управлінських рішень.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність низки проблем у сфері практичного впровадження принципів сталого розвитку:

- Обмежене поширення концепції сталого розвитку на українських підприємствах. Реалізація цієї концепції у форматі, характерному для Західної Європи та Північної Америки, досі не набула широкого застосування, що зумовлено фінансовими труднощами підприємств, які не мають змоги впроваджувати стратегічні проекти у соціальній та екологічній сферах, а також недостатньою інформаційною підтримкою з боку держави та неурядових організацій.

- Відсутність корпоративних стандартів та механізмів оцінки.

- На відміну від зарубіжної практики, в Україні не розроблено єдиних корпоративних стандартів, принципів та критеріїв оцінки реалізації концепції сталого розвитку.

- Також відсутній фондовий індекс, що базується на триєдиній концепції сталого розвитку, та недостатньо розповсюджена нефінансова звітність підприємств. Недостатнє висвітлення практичного досвіду.

Історично поняття сталого розвитку формувалося із взаємозалежних факторів: екологічного, економічного та соціального станів людства. Поняття «сталий розвиток» (*sustainable development*) вперше було офіційно сформульо-

вано в міжнародних нормативних документах у 1980-х роках. Основними документами, де з'явилося це визначення є наступні:

1. Всесвітня стратегія охорони природи (1980 р.) – опублікована Міжнародним союзом охорони природи (IUCN) за підтримки ООН. У цьому документі вперше було запропоновано концепцію екологічно сталого розвитку.

2. Доповідь «Наше спільне майбутнє» (1987 р.) – підготовлена Всесвітньою комісією ООН з навколишнього середовища та розвитку (Комісія Брундтланд). У ній було дано класичне визначення сталого розвитку: «Сталий розвиток – це розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

3. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.) – ухвалена на Конференції ООН із навколишнього середовища та розвитку (Саміт Землі). Цей документ закріпив концепцію сталого розвитку як глобальну мету для всіх держав.

4. Порядок денний на XXI століття (Agenda 21, 1992 р.) – міжнародна програма дій, спрямована на реалізацію принципів сталого розвитку.

5. Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals, 2015 р.) – ухвалені ООН у рамках «Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року». Визначають 17 глобальних цілей сталого розвитку, що охоплюють економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Таким чином, ключовою подією для закріплення поняття сталого розвитку в міжнародних документах стала Доповідь Брундтланд (1987 р.), а подальший розвиток концепції відбувався через міжнародні конференції та угоди ООН. Науковці сходяться на тому, що за сталого розвитку людство не руйнує природну основу свого існування і не стає на заваді функціонуванню власних господарств. У 2015 році Україна затвердила Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [1], що охоплювала економічний розвиток, «зелену» економіку, енергетичну стратегію, соціальний захист та екологічну безпеку. Приєднавшись до Паризької угоди, країна зобов'язалася скоротити викиди парникових газів і впроваджувати сучасні технології для захисту природних ресурсів та екологічного управління [2, с. 36].

На основі дослідження економічної літератури вважаємо, що основними принципами сталого розвитку підприємства є наступні (рис. 1). Наведені принципи дозволяють підприємству залишатися стійким, відповідальним та ефективним у довгостроковій перспективі.

Стратегія сталого розвитку в Україні є частиною загальної національної політики, спрямованої на досягнення економічного зростання, соціальної рівності та екологічної стійкості. В 2019 році

Принцип збалансованості	<ul style="list-style-type: none"> • Врахування економічних, екологічних і соціальних аспектів діяльності підприємства • Досягнення гармонії між прибутковістю, екологічною відповідальністю та соціальним благополуччям
Принцип довгострокової стійкості	<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтація на тривалу ефективність, а не лише на короткострокові вигоди • Забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства у перспективі
Принцип ефективного використання ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> • Раціональне використання природних, енергетичних та людських ресурсів • Впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій
Принцип екологічної відповідальності	<ul style="list-style-type: none"> • Мінімізація негативного впливу на довкілля • Використання екологічно чистих виробничих процесів та матеріалів • Дотримання екологічних стандартів та нормативів
Принцип соціальної відповідальності	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення гідних умов праці та справедливої оплати • Дотримання прав працівників, їх професійний розвиток • Участь у соціальних проєктах та підтримка місцевих громад
Принцип інноваційності та технологічного розвитку	<ul style="list-style-type: none"> • Постійне впровадження інновацій для підвищення ефективності підприємства • Використання цифрових технологій та автоматизація процесів
Принцип адаптивності та управління ризиками	<ul style="list-style-type: none"> • Гнучкість у прийнятті рішень та швидка адаптація до змін зовнішнього середовища • Управління ризиками, зокрема екологічними, фінансовими та репутаційними
Принцип прозорості та корпоративного управління	<ul style="list-style-type: none"> • Відкритість у веденні бізнесу, дотримання етичних норм • Взаємодія з усіма зацікавленими сторонами: державою, громадськістю, партнерами • Підзвітність щодо соціального та екологічного впливу діяльності підприємства

Рисунок 1 – Основні принципи сталого розвитку підприємства

Джерело: узагальнено авторами

був прийнятий указ президента Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [3]. Основними цілями визначено: боротьба з бідністю, економічне зростання, підтримка інновацій, інвестування в розвиток «зеленої» економіки та відновлюваних джерел енергії, енергетична незалежність, підвищення енергоефективності, охорона довкілля. Відповідно до сформованої нормативної бази підприємства формують власні стратегії та політики на мікрорівні. Переходячи до площини суб'єктів господарювання, необхідно зауважити, що поняття сталого розвитку підприємства є важливим елементом сучасної еконо-

мічної думки, яке включає не тільки економічні параметри, але й враховує екологічні та соціальні наслідки господарської діяльності [4, с. 223]. Слід відмітити, що в науковій літературі зустрічаються різні погляди на зміст складових класичної тріади сталого розвитку.

Так, на думку, Степаненко Т.О., економічний розвиток підприємства відбувається через нарощування економічних індикаторів (впровадження інновацій, фінансові ресурси і механізми, темпи приросту виробництва, рівень конкурентоспроможності, капіталовкладення, управління ризиками) [5, с. 137]. Васильчук І.П. вважає, що еко-

номічна складова сталого розвитку передбачає підтримку поступового стійкого росту частки ринку та обсягів реалізації продукції, які мають призвести і до зростання фінансових результатів, але за умов зниження витрат і не нанесення шкоди навколишньому середовищу. При цьому фінансовий результат має досягатися за умов скорочення шкідливого впливу результатів діяльності підприємства на навколишнє середовище, включаючи і людуство як частину природи [6, с. 41].

Зміст соціальної складової Бурда А.І. вбачає в поліпшенні умов життя населення, збереження стабільності соціальних і культурних систем, у межах яких функціонує підприємство, що здійснюється шляхом забезпечення високих стандартів корпоративної соціальної відповідальності, що сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства, зниженню операційних витрат, підвищенню продуктивності праці [7, с. 6]. На думку Степаненко Т.О., соціальний прогрес на підприємстві відбувається через: компетентнісний рівень персоналу, рівень заробітної платні порівняно з ринковим, дотримання прав людини, інвестування в некомерційні організації [5, с. 137].

Васильчук І.П. стверджує, що екологічна складова стійкого розвитку передбачає забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем. В цьому контексті особливе значення має підтримка життєздатності екосистем, на які чинить вплив діяльність підприємства, що впливає і на глобальну стабільність всієї біосфери [6 с. 42]. На думку Степаненко Т.О., екологічна безпека включає впровадження бережливих технологій, управління життєвим циклом продукту, зменшення шкідливих викидів, відтворення природних ресурсів [5, с. 137]. Бурда А.І. відзначає, що екологічна безпека підприємств значною мірою визначається їх технічним і технологічним переоснащенням, що сприяє зменшенню забрудненості навколишнього середовища. Відповідно, аналіз екологічної складової сталого розвитку промислових підприємств має передбачати економічну оцінку витрат на опанування інноваційних технологій у сфері природоохоронної діяльності, використання енерго- і матеріалозберігаючих технологій [7, с. 6].

На нашу думку, основні ознаки сталого розвитку підприємства охоплюють три ключові аспекти: економічний, екологічний та соціальний. Всі складові взаємопов'язані та забезпечують довгострокову ефективність і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Підприємство, що відповідає цим критеріям, має високі шанси на стабільний розвиток, довготривалу ефективність та стійкість до глобальних викликів. Сталий розвиток є найважливішою характеристикою вітчизняних підприємств, що функціонують в умовах нестабільного зовнішнього середовища, рис. 2.

На сьогоднішній день особливої важливості набуває розроблення методичного забезпечення управління стійким розвитком підприємств, яке включає концепції і моделі економічного зростання, теорії модернізації і розвитку, підходи до управління інноваційними процесами, теорії формування і використання ресурсного потенціалу національної економіки, концепції соціальної та екологічної економіки, ноосферного суспільства, теорії факторів виробництва і відтворювального процесу. Досягнення сталого розвитку підприємства потребує створення дієвого організаційно-економічного механізму його забезпечення. Проте для цього потрібно спочатку дослідити сутність зазначеного механізму, виокремити його основні складові та розглянути особливості формування. Механізм управління сталим розвитком підприємства – це сукупність методів, інструментів, принципів і підходів, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку підприємства з урахуванням економічних, екологічних і соціальних аспектів. Плахотнік О.О., Чернявська І.М. вважають, що основною метою механізму управління сталим розвитком промислових підприємств є підвищення на інноваційній основі рівня конкурентоспроможності національної економіки і якості життя населення відповідно до світових трансформаційних тенденцій [8]. На думку Огінка А. механізм сталого розвитку підприємства включає наступні основні складові: стратегічне планування, економічну стабільність, екологічне управління, соціальну відповідальність, інновації та технологічний розвиток, моніторинг та звітність. Автор пише, що зазначені складові взаємодіють між собою, формуючи комплексний підхід до розвитку, що дозволяє підприємству не лише зростати економічно, але й відповідати вимогам сталого розвитку на глобальному рівні [4, с. 224].

Стратегічне планування включає розробку довгострокових цілей підприємства з урахуванням економічних, екологічних та соціальних аспектів. Важливим етапом є інтеграція принципів сталого розвитку в загальну бізнес-стратегію. Економічна стабільність забезпечує раціональне використання ресурсів і зростання прибутковості, зосереджуючись на ефективному управлінні фінансами та мінімізації ризиків. Екологічне управління передбачає впровадження сучасних екологічних стандартів і технологій, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля, оптимізацію використання природних ресурсів та розвиток екологічних інновацій. Соціальна відповідальність включає створення гідних умов праці, розвиток людського капіталу, підтримку місцевих громад і сприяння соціальному прогресу через реалізацію корпоративних ініціатив. Інновації та технологічний розвиток відіграють ключову роль

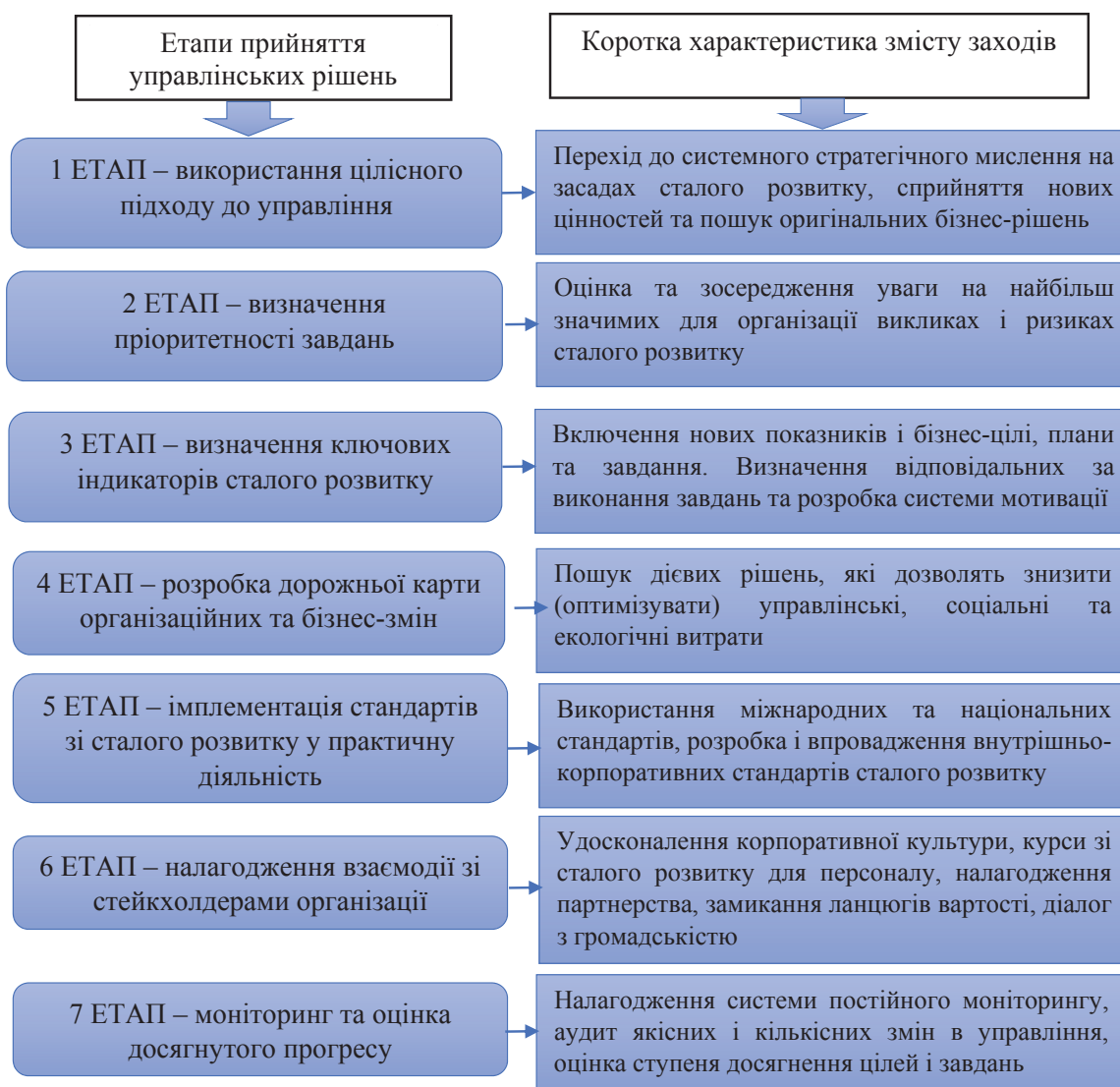

Рисунок 2 – Етапність прийняття управлінських рішень зі сталого розвитку компанії

Джерело: узагальнено авторами

у впровадженні новітніх рішень, що підвищують ефективність діяльності, зменшують екологічне навантаження та сприяють адаптації до сучасних викликів. Моніторинг і звітність дозволяють оцінювати прогрес у досягненні цілей сталого розвитку завдяки регулярному аналізу економічних, екологічних та соціальних показників, а також публікації звітів про результати діяльності.

Взаємодія цих елементів формує комплексний підхід до розвитку, що не лише сприяє економічному зростанню підприємства, а й забезпечує відповідність вимогам сталого розвитку на глобальному рівні. В якості основних методів, моделей та інструментів механізму управління сталим розвитком промислових підприємств на думку Плахотник О.О. та Чернявська І.М. виступають: модель ідентифікації етапів життєвого циклу промислових підприємств та їх ресурсного забезпечення;

методи управління фінансовими ресурсами; методи управління інноваційними процесами; інструменти управління технологічними процесами; механізм оцінки ефективності використання ресурсів [8]. Підсумовуючи наявні дослідження, вважаємо за доцільне визначити механізм сталого розвитку промислового підприємства як сукупність елементів системи організації, що сприяють його функціонуванню, просуванню та розвитку під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Це, у свою чергу, призводить до формування кількісних, якісних і структурних перетворень підприємства з метою досягнення стану рівноваги та наперед визначених результатів. На основі цього визначення виділимо основні елементи механізму сталого розвитку підприємств. До них належать: цілі, методи та інструменти, принципи, фактори, оцінка сталого розвитку та управління

на основі отриманих даних. Процес формування ефективного механізму сталого розвитку промислових підприємств включає п'ять блоків:

1. Сукупний потенціал підприємства – визначення ключових показників і факторів, що характеризують стійкість компанії, її ресурси, фонди, резерви, можливості та джерела для здійснення господарської діяльності.

2. Цілі сталого розвитку – визначення стратегічних завдань і пріоритетів сталого розвитку підприємства.

3. Сукупність факторів, методів і принципів сталого розвитку – включає три важливі складові механізму: принципи, фактори, методи та інструменти управління сталим розвитком.

4. Оцінка рівня стійкості – вибір відповідних показників для оцінки сталого розвитку підприємства з урахуванням специфіки та особливостей виробничої діяльності.

5. Адаптація управлінських рішень і коригування цілей, функцій, принципів і методів – прийняття рішень та коригування управлінської стратегії відповідно до результатів оцінки рівня стійкості підприємства.

Сталий розвиток підприємства передбачає побудову системи ефективного управління, що базується на певних принципах. Відповідно до позиції Гречко А. та Очеретяна О., до системоутворюючих принципів відносять принципи постановки цілей, ієрархічності, системності, компетентності, адаптивності та зворотного зв'язку, надійності та сприйнятливості. До часткових принципів сталого розвитку відносяться принципи прибутковості, взаємозалежності підсистем, пріоритетності кінцевої цілі, досягнення стійкої динаміки, забезпечення прав людини, відкритої взаємодії, зниження ризиків, дотримання правових та міжнародних ділових норм [9, с. 39].

Актуальною стає проблема розроблення такого механізму стратегічного управління підприємством, який би враховував пріоритети сталого розвитку та забезпечував підприємство дієвим інструментарієм оцінювання рівня досягнення поставлених цілей. Реалізація системи забезпе-

чення сталого розвитку підприємства дозволяє досягти довгострокової стабільності, підвищити конкурентоспроможність та зміцнити репутацію компанії. Комплексний підхід, що включає економічний, екологічний та соціальний аспекти, забезпечить ефективне функціонування підприємства в умовах сучасних викликів.

Висновки. На основі дослідження теоретико-прикладних аспектів забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання, можна зробити наступні висновки. Сталий розвиток підприємства має багатовимірний характер і трактується в науковій літературі з різних точок зору: як процес управління ресурсами, стратегічна трансформація, адаптація до зовнішніх умов або впровадження інновацій. Важливою складовою є баланс між економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю, що забезпечує довгострокову конкурентоспроможність підприємства. На основі наявних трактувань сутності досліджуваного поняття, вважаємо, що сталий розвиток підприємства – це безперервний процес гармонійного розвитку економічних, екологічних та соціальних аспектів його діяльності, що базується на ефективному управлінні ресурсами, адаптації до динамічного зовнішнього середовища та впровадженні інновацій. Підсумовуючи наявні дослідження, вважаємо, що механізм сталого розвитку промислового підприємства – це сукупність елементів системи організації, що сприяють його функціонуванню, просуванню та розвитку під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Це, у свою чергу, призводить до формування кількісних, якісних і структурних перетворень підприємства з метою досягнення стану рівноваги та наперед визначених результатів. Основними елементами механізму сталого розвитку підприємств є: цілі, методи та інструменти, принципи, фактори, оцінка сталого розвитку та управління на основі отриманих даних. Теоретико-методичні засади сталого розвитку створюють основу для формування стратегії підприємства, яка дозволяє досягати його економічних, соціальних та екологічних цілей у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Президент України. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.
2. Чмут О. О. Фундаментальні аспекти механізму сталого розвитку підприємств: концептуальний і нормативний базис. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2024. № 53. С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2024-53-5>.
3. Президент України. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
4. Огієнко А. Сталий розвиток підприємства: сутність поняття, перспективи та перешкоди. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2024. № 3. С. 222–228. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-31>
5. Степаненко Т. О. Теоретичні та методичні засади сталого розвитку підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. № 6. С. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-6-238>
6. Васильчук І. П. Оцінка діяльності корпорацій в контексті сталого розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 2. С. 39–44.

7. Бурда А. І. Оцінювання потенціалу сталого розвитку промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2008. 20 с.

8. Плахотнік О. О., Чернявська І. М. Механізм забезпечення сталого розвитку промисловості України в умовах нестабільної геополітичної ситуації. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7703>

9. Гречко А., Очеретяна О. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. № 15. С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.6>

10. Tepluk M., Fomenko B. The global dimension of business relocation in the context of antifragility: entropic processes, digital transformation and sustainable development. *Scientific Notes*. 2025. Vol. 38, No. 1. P. 238–248. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.19.131.137

References:

1. President of Ukraine. (2015). *Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020" (Ukaz No. 5/2015)* [On the Sustainable Development Strategy “Ukraine – 2020” (Decree No. 5/2015)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (in Ukrainian)

2. Chmut O. O. (2024). *Fundamentalni aspekty mekhanizmu staloho rozvytku pidpriemstv: kontseptualnyi i normatyvnyi bazys* [Fundamental aspects of the sustainable development mechanism of enterprises: Conceptual and regulatory basis]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, no. 53, pp. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2024-53-5> (in Ukrainian)

3. President of Ukraine. (2019). *Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku (Ukaz No. 722/2019)* [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030 (Decree No. 722/2019)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (in Ukrainian)

4. Ohiienko A. (2024). *Stalyi rozvytok pidpriemstva: sutnist poniattia, perspektyvy ta pereshkody* [Sustainable development of the enterprise: Concept, prospects, and obstacles]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, no. 3, pp. 222–228. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-31> (in Ukrainian)

5. Stepanenko T. O. (2020). *Teoretychni ta metodychni zasady staloho rozvytku pidpriemstva* [Theoretical and methodological foundations of enterprise sustainable development]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, no. 6, pp. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-6-23> (in Ukrainian)

6. Vasylchuk I. P. (2012). *Otsinka diialnosti korporatsii v konteksti staloho rozvytku* [Assessment of corporate activity in the context of sustainable development]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 2, pp. 39–44. (in Ukrainian)

7. Burda A. I. (2008). *Otsiniuvannia potentsialu staloho rozvytku promyslovykh pidpriemstv* [Assessment of the sustainable development potential of industrial enterprises] (PhD thesis abstract). Kyiv. (in Ukrainian)

8. Plakhotnik O. O., Cherniavska I. M. (2020). *Mekhanizm zabezpechennia staloho rozvytku promyslovosti Ukrainy v umovakh nestabilnoi heopolitychnoi sytuatsii* [Mechanism for ensuring sustainable industrial development of Ukraine under unstable geopolitical conditions]. *Efektivna ekonomika*, no. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7703> (in Ukrainian)

9. Hrechko A., Ocheretiana O. (2020). *Doslidzhennia evoliutsii naukovoї dumky v aspektakh vyznachennia sutnosti poniattia "stalyi rozvytok pidpriemstva"* [Research on the evolution of scientific thought in defining the concept of “enterprise sustainable development”]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, no. 15, pp. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.6> (in Ukrainian)

10. Tepluk M., Fomenko B. (2025). The global dimension of business relocation in the context of antifragility: entropic processes, digital transformation and sustainable development. *Scientific Notes*, vol. 38, no. 1, pp. 238–248. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.19.131.137

Стаття надійшла до редакції 17.05.2025